

Pagkatawhonong Kalinawng Pamalita:

Pagtibuok sa mga Katilingban

Giya alang sa
pagakamabination
sa katawhon diha
sa pagtaho'g
kalinaw ug
panagbangi

Pagkatawhonong Kalinawng Pamalita: Pagtibuok sa mga Katilingban

Giya alang sa pagkamabination sa katawhon diha sa pagtaho'g kalinaw ug panagbangi

(Gihubad gikan sa orihinal nga Iningles ni Lowida Alcalde ug ni Lina Sagaral Reyes)

Mga Pangulong Magpapatik	Lina Sagaral Reyes, Min-WoW Rajeli Nicole, Isis International-Manila
Mga Tigdumalang Magpapatik	Aileen Familara, Isis International-Manila Janice Lopez, Isis International-Manila
Mga Magpapatik-bulig	Terry dc. Betonio, Min-WoW Bianca Miglioretto, Isis International-Manila
Paganidug Desinyo	Tabon: Jim Marpa, Alfredo "Bobong" Ancog, Jr. Mga Pahina: Alfredo "Bobong" Ancog, Jr.
Paghubad	Lowida Alcalde (<i>Bisayan</i>)
Tighulagway	Kelly Ramos-Palaganas, Aileen Familara, Lina Sagaral Reyes, Terry Betonio

Creative Commons

Mga tigbandera sa pag-inambitay sa libreng kasayuran ang Min-WoW ug Isis International-Manila. Sa ingon, ang duha ka organisasyon nagatugot sa pagpadaghan o paggamit sa bisan unsa nga artikulo o hulagway niini nga giya-librito, lamang ang mga tigsulat, dibuhista ug tigpatik tukmang paga-ilhon. Ang bisan unsang kasayuran dinhi mahimong ipatik og utro human sa pagtugot gikan sa ug/o pag-ila sa Min-WoW ug Isis International-Manila.

Pagkatawhonong Pamalita-Kalinaw:

Pagkatawhonong Kalinawng Pamalita: Pagtibuok sa mga Katilingban

Giya alang sa pagkamabination sa katawhon
diha sa pagtaho'g kalinaw ug panagbangi

■ Mga Unod

Pasira	4
Introduksyon	6
Kapitulo 1	Pagkatawhonong Kalinawng Pamalita 9
Kapitulo 2	Pag-mapa sa Panagbangi: Usa ka kahimanan sa pagtuki sa Panagbangi 18
Kapitulo 3	Ang Katawhon diha sa Pagtuki sa Panagbangi 23
Kapitulo 4	Mga Tinagsip nga Giya alang sa mga Tigbalita 28
Kapitulo 5	Mga Estratehiya sa Pag-amping sa Kaugalingon alang sa mga Tigbalita 39
Mga Basahon'g Pakisayran	43
Mahitungod sa Isis ug Min-WoW	44
Women Making Airwaves for Peace	45

■ Pasiuna

Paghimog Kalahian- Ang Pagmantalang Gikan sa Panglantaw'ng Katawhonon

Isip peministang organisasyon diha sa natad sa komunikasyon, ang Isis International-Manila nakamatikud, uban sa dakong kahingawa nga human sa katalagmang 9/11, mikunhod ang gidaghanon sa batid nga kababayan-ang tigbalita sa mga isyu mahitungod sa seguridad ug kalinaw. Ang nataran sa seguridad ug kalinaw nahimo na lang pang-militar nga hisgutanan ug wala na kini tan-awa gikan sa katilingbanong perspektiba, nakalimtan na ang pagbutang sa kaayoohan sa katawhan isip prayoridad.

Ang Isis International-Manila mahinangpong midawat sa sugyot sa Min-WoW nga makigtimbayayongay sa usa ka proyekto kalabot sa pagkatawhonong pamalita-kalinaw ug radyo katilingbanong radyo Busa, ang proyektong, "Women Making Airwaves for Peace," namugna pinasikad sa mga kasinatian sa mga babayeng tigbalita nga sakop sa Min-WoW ug sa kasinatian sa Isis sa community radio sa Asya Pasipiko. Ang Canada Fund mitunol sa gikinahanglang pundo alang sa pagpatuman sa maong proyekto.

Kining maong praymer "Pagkatawhonong Pamalita-Kalinaw" mihiusa sa dugay nang mga kasinatian sa kababayan-ang tigbalita sa Min-Wow ug sa kahanas sa Isis International-Manila diha sa pag-monitor ug pag-analisa sa media ginamit ang perspektiba sa mga peminista sa Habagatan uban sa resulta sa proyekto, ilabina gikan sa tulo ka mga pagbansay nga gihimo sa NorthWestern Mindanao, Philippines niadtong 2006-2007. Ang maong mga pagbansay gisalmotan sa mga partisipante nga nagagikan sa nagkadaiyang kahugpongan sa media, mga NGO ug mga organisasyon sa katilingban kinsa nakakita sa proyekto nga labawng makatabang ug tukma diha sa ilang inadlawng trabaho isip mga tigbalita o kababayan-an diha sa katilingban nga nakiglambigit sa media.

Ang uban pang resulta sa proyekto mao ang online training module alang sa mga tigbansay ug tigpasayon sa engendered peace journalism ug kahanas diha sa radyo ug CD uban sa mga radio plug mahitungod sa panaglaha sa kultura ug sa kultura sa kalinaw nga samang mahimong kuhaon gikan sa www.isiswomen.org ■

Rajeli Drogolagi Nicole
Isis International-Manila
Executive Director

■ Introduksyon

Ang Pagkatawhonong Pagtaho-Kalinaw: Nagpasabot sa Pagtibuok sa Atong mga Sugilanon, Kinabuhi ug Katilingban

Kining maong giya nag-umol sa atong pagtahud ug pagtuo sa pagkamahinungdanon sa bili sa de-kalidad nga pamalita o pagtaho diha sa atong mga lokal nga katilingban. Giila nato pinaagi niini ang mga potensyal, gahum ug impluwensya sa mga nagkinaugalingong mga pagmantala ug pagsibya sa atong mga katilingban. Kini usa ka pagyukbo dili lang sa paghulma sa mga katilingban

apan usab sa pagbalik-hulma sa kaugalingon aron mas labaw pa nilang maalagaran ang publiko. Sayon kini dad-on nga koleksyon sa mga praktikal nga mga tambag unsaon paghimo og mas maayong pagtaho partikular alang niadtong nagtrabaho sa mga isyu sa panagbangi ug kalinaw. Giapil usab ang ubang mga giya unsaon pagtuki sa mga panagbangi ug mga panan-aw gikan sa perspektiba sa katwhon. Mogiya usab kini sa mga tigmantala unsaon pag-amping

ang itang lawas, huna-huna ug espiritu. Ang bag-o ug nagalambo nga konsepto sa pamalita-kalinaw ug pag-usab-dagway sa panagbangi nga gilakipan sa pagkamabation sa katawohon mao ang gitungtungan niining maong proyekto. Sa pagbutang og dakong gibug-aton diha sa pagkamabitantayon sa katawhon, nangahas kaming tawgon kining maong paningkamot nga “pagkatawhonong pamalita-kalinaw”.

Kining maong mga oinalahing pagmugna’g de-kalidad nga pagmantala dili lamang mopalambo sa atong kahanas ug mopabiling tibuok sa atong mga sugilanon, kun dili maghimo usab kanato kining mga maayong mga tigmantala ug sa ngadto-ngadto mga maayong mga tawo kinsa naningkamot sa pagmatuto og mga maayong katilingban.

Mahitungod kini sa kung unsaon pag-amping ang atong gimugnang mga balita ug pag-amping sa mga pulong ug mga hulagway diha sa mga sugilanon nga atong gisibya ug gimantala. Mahitungod kini kanatong mga tigmantala nga nag-amping sa atong mga kaugalingon ug nag-amping sa katawhang anaa sa kinauyokan sa among mga pagpamalita ■

Lina Sagalar Reyes
Mindanao Women Writers, Inc.
Mindanao, Philippines

8 Pagkatawhonong Pamalita-Kalinaw:

■ Kapitulo 1

Pagkatawhonong Kalinawng Pamalita

Lina Sagara Reyes

Ang Pamalita-Kalinaw naglambigit sa mga sugilanon nga nagamugna og mga kahigayonan aron ang katilingban magtagad ug maghatag og bili sa wakay kapintas nga mga tubag sa panagbangi. Ang Pagbalita-Kalinaw nagagamit og mga kahimanan sa pagtuki sa panagbangi ug hingpit nga pagbag-o aron ang pagbalita mahimong tukma. Magsilbi kining mapa nga nagatuki sa mga kalambigitan tali sa mga sugilanon nga ilang gimantala ug sa mga sangputanan sa ilang pamalita—ang tukmang gawi diha sa mantalaanong pagpataliwala (Lynch and McGoldrick, 2005).

Nasukip sa Peace Journalism ang perspektiba sa gender o katawohon. Apan lagi sanglit nga ang maong panglantaw napailaluman man, kining proyekto nagtumong sa pagpatumaw niini nga kalidad.

Katawohong Pagpatumaw mao ang ang paghatag og kamahinungdanon sa pagtan-aw sa mga panghitabao, isyu, kahimtang, hisgutanan, pananglitan sa panagbangi o katalagman, uban sa panlantaw katawohon. Katawohong Panglantaw mao ang sistematikong pag-utingkay sa mga papel, mga relasyon ug proseso tali sa kababayan-an ug kalalakin-an.

Ang Peace Journalism naglangkob sa pagmantala ug pagsibya kalabot sa mga pasi-ugda alang sa kalinaw, dili-mabangis nga mga aksyong pang-masa ug mga kalihukan sa kalinaw, apan dili lang kini ang iyang gitutokan. Busa ang Peace Journalism dili pag-awhag o pagduso sakalinaw.

Ang tigbalitang nagagamit sa lente sa peace journalism mohimo gihapon og mga balita kalabot sa mga armadong mga panagbangi ug mga pagpasipala apan sa paaging mas lawom, malukpanon ug tinibuok.

Ang ania sa ubos mao ang engendered Peace Journalism matrix nga gikuha gikan sa sumbanan ni Propesor Johann Galtung (Lynch and McGoldrick, 2005), nga naga-panday og usab sa Peace Journalism isip pinalahing pamaagi gikan sa kaylap nga gihimong War/Violence Journalism sa armadong panagbangi sa ika-20 ug ika-21 nga siglo.

Pamalitang Kalinaw/ Panagbangi nga Adunay Katawhong Panglantaw	
I. Pahi-anad ngadto sa Gubat/ Kapintas	I. Pahi-anad sa Kalinaw/ Panagbangi
<ul style="list-style-type: none"> ● Nagatutok sa nataran sa panagbangi: 2 ka bahin, 1 ka tumong (pagdaug), gubat, sa kinatibu-an ● Naghatag og duot sa kasagarang mga lalaking tibubdan— militar, polis, pangulo sa estado, mga gobyerno isip tinubdan sa kasayuran ● Siradong luna, siradong panahon, mga hinungdan ug gawsanan diha sa nataran, kinsa ang milabay sa unang bato ● Nagahimo sa mga gubat nga dagtum/sikreto ● “Kanato-sila” nga pagmantala, propaganda, tingog alang “kanato” ● Nagtan-aw “kanila” isip problema nagpunting kung kinsa ang mopatigbabaw sa gubat 	<ul style="list-style-type: none"> ● Gisiksik ang paghulma sa panagbangi , x bahin, y tumong , z mga isyu, sa kinatibuk-an ● Gisiksik sa unsang paagi ang kababayan-an ug kalalakin-an sa tanang bahin naapektohan ug naapil sa win-win orientation ● Abli nga luna, abli nga panahon, , mga hinungdan ug sangputanan sa bisan asa, kasaysayan ug kultura usab ● Nagahatag og tingog sa tanang bahin, nagtagad, pagsabot v ● Nagtan-aw sa panagbangi/gubat isip problema, nagatutok sa pagkamamugnaon

Pamalitang Kalinaw/ Panagbangi nga Adunay Katawhong Panglantaw	
I. Pahi-anad ngadto sa Gubat/ Kapintas	I. Pahi-anad sa Kalinaw/ Panagbangi
<ul style="list-style-type: none"> ● Nagahulat: nagahulat sa kabangis nga muondang sa dili pa motaho ● Nagatutok lamang sa mga dayag nga epekto sa kabangis (namatay, samdan ug material nga kadaut) ● Nagalarawan sa kababayan-an ug kabataan isip isip walay mahimong mga biktima (tan-awa unsa “ilang” gihimo ngadto sa “atong” kababayan-an ug kabataan) ● Nagahikaw sa “ilang” pagkatawhanon; labaw na kadautan sa hinagiban 	<ul style="list-style-type: none"> ● Nagamugna: sa wala pa mahitabo ang kabangis, nagatutok sa mga inisyatibang dili-bangis ug napugong sa kabangis ● Nagatutok sa mga dili makitang mga epekto sa kabangis (samad ug kabantog, kadaut sa mga estruktura/kultura ● Nagalarawan sa kababayan-an isip aktibong magtatampo diha sa pagdumala sa panagbangi ug pagpanday sa kalinaw ● Nagahimong tawhanon sa tanang bahin, labaw pa kadautan sa hinagiban
II. Pahi-anad sa Propaganda	II. Pahi-anad sa Kamatuoran
<ul style="list-style-type: none"> ● Nagabutyag sa “ilang” mga bakak ● Nagatabang sa “among” mga sampong/bakak 	<ul style="list-style-type: none"> ● Nagabutyag sa mga bakak sa tanang bahin ● Nagbutyag sa tanang mga gitago ug gisampong sa mga sampong

Pamalitang Gubatnon/Kapintas		Pamalitang Kalinaw/ Panagbangi nga Adunay Katawhong Panglantaw	
III. Pahi-anad sa mga Hamili	<ul style="list-style-type: none"> ● Nagapunting sa “among” pag-antus; sa mga himsog nga mga hamiling lalaki nga ilang tigpamaba ● Nagahingalan sa ilang mga tigdagmal ● Nagapunting sa mga hamiling tigmugna sa kalinaw, kasagran mga lalaki 	III. Pahi-anad sa Katawhan	<ul style="list-style-type: none"> ● Nagapunting sa pag-antus sa kinatibuk-an-sa kababayan-an, mga tigulang ug kabataan; nagahatag og tingog sa mga walay tingog ● Nagahingalan sa tanang mga tigdagmal ● Nagapunting sa mga tawong tigmugna sa kalinaw, mga bayani sa dili-bayolente, apil na ang kababayan-an
IV. Pahi-anad sa Kadaugan	<ul style="list-style-type: none"> ● Kalinaw = kadaugan + hunong-buto ● Nagatago sa mga paningkamot sa kalinaw, sa wala pa makab-ot ang kadaugan ● Nagapunting sa kasabutan, institusyon, ang kontroladong katilingban ● Sangputanan:: mibiya alang sa laing gubat, mobalik kung ang daan mosilaub pag-usab 	IV. Pahi-anad sa Kasulbaran	<ul style="list-style-type: none"> ● Kalinaw = walay kapintas + pagkamamugnaon ● Nagapatataw sa mga paningkamot sa kalinaw, ug nagapugong sa dugang pang gubat ● Nagapunting sa estruktura, kultura, ang malinawong katilingban ● Sangputanan: kasulbaran, pagtukod og usab (nagaapil sa mga panginahanglan ug pagsalmot sa kababayan-an), pagpanday sa kalinaw

Lina Sagara Reyes

Panday- Kalinaw naglangkob t sa mga kalihukan nga labaw pa sa pagpataliwala sa mga krisis o pagdumala sa panagbangi, sama sa mga malungtarong kalambuan nga nagapunting sa pagpalambo sa mga mekanismong katilingbanon, pang-gobyerno, pangpribado (apil ang relihiyoso) nga nagadapig sa dili-bayolente, mga mapundarong pamaagi sa pagsulbad sa mga panaglahi

Pagdumala sa Panagbangi naglambigit sa paghimog lakang aron mapugngan ang panagbangi nga mohinog ngadto sa mas grabe pang panagbangi apan dili niini gitumbok ang mga ugat-hinungdan ug dili usab gisip dinhi ang maluntarong kalinaw.

Pagsulbad sa Panagbangi nagtinguhang masulbad ang panagbangi pinaagi sa pagpangitag proseso nga parehong madawat sa duha ka bahin ug pagpahimutang sa relatibong malinawong relasyon ug mga sangputanan.

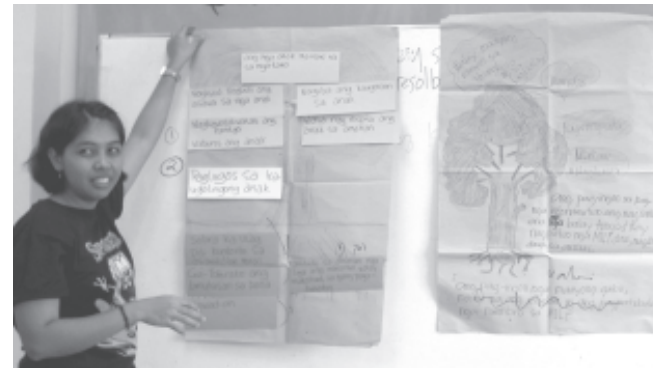
Pagbalhin/usab-dagway sa Panagbangi nagtinguhang magpalayo sa mga pamaaging mabangion (daug-pildi) ngadto sa kasulbarang nagbuligay (daug-daug). Migakos kini sa tanang proseso nga gikinahanglan aron maangkon ang ang kalinaw nga adunay hustisya diha sa hinanali ug sa umaabot. Giusab niini ang mga nagpahiping mga isyu ngadto sa tinubdan sa panaghiusa, dili sa panagkabahin.

Lina Sagara Reyes

■ Kapitulo 2

Pag-mapa sa Panagbangi: Usa Ka Kahimanan sa Pag-analisa sa Panagbangi

Lina Sagara Reyes

Ang Pagtuki sa Panagbangi mao ang Angkla sa Tigbalita. Ang Mapa sa Panagbangi usa ka mahinungdanong matukiong kahimanan alang sa tigmantala sa paghukas sa panagbangi, pag-ila kinsa sa mga nalambigit, ug unsa ang nagkadaiyang panglantaw sa tagsa-tagsa ka mga nahiapil ug nalambigit sa panagbangi. Ang maong pamaagi sa pagtuki sa usa ka hitabo o proseso maoy usa ka kasinatian diin ang tigbalita makasul-ob sa sapatos sa nagkadaiyang uban, matud pa sa pinulongan. Kini mag-abli usab sa mga bag-ong ganghaan ngadto sa uban pag mga sugilanon.

Panig-ingnan nga Mapa

Pag-mapa sa panagbangi

Kasangkapan 1. Pag-mapa sa mga nalambigit

- Kinsa-kinsa nga mga bahin ang nalambigit? Latas sa duha ka grupo pinaagi sa pagpangutana kinsa ang adunay interes sa mahimong kapaingnan. Diha sa sosyal o politikal nga panagbangi, ang mga bahin kasagaran dili nahiusa, apan adunay mga bahin, mga lider ug sumusunod, bahin nga mga myembro ug mga tigsuporta
- Giunsa ang managlahing epekto sa panagbangi ngadto sa kababayan-an ug kalalakin-an? Ang kababayan-an

ug kalalakin-an sulod sa usa ka partido mahimong wala mahiusa o adunay managsamang panglantaw sa panagbangi.

- Ilambigit ang panagbangi ngadto sa makasaysayanon ug kulturang konteksto.

Kasangkapan 2. Pag-mapa sa mga Panginahanglanon ug Kahadlok

- Unsa ang kasamtangang mga baruganan, mga gipangayo, gipadayag nga tumong ug mga panagana sa managlahing may kalambigitan sa panagbangi? Sigurohang ang mga panglantaw ug gipangayo sa kababayan-an maapil.
- Unsa ang mga panginahanglanon sa matag bahin? Ang mga panginahanglan mahimong naglangkob sa mga katungod.
- Unsa ang mga kahadlok? Dili lang kini mahitungod sa paghukom unsa ang makatarunganong kahadlok apan sa pagpaminaw sa unsa nga grupo ang ilang gikahadlok. Makatabang ang pagsibya sa kahadlok nga kasagaran wala mapadayag apan naga-impluwensya sa kinabuhi sa katawhan

Kasangkapan 3. Pagtuki sa mapa

- Ang kahadlok ug panginahanglan ba sa matag bahin misalamin sa ilang mga dayag nga ma gipangayo ug tumong? Alnag sa tigbalita, makatabang kini sa pag-ila sa mga nagpahiping mga tinguha ug pagpatin-aw pa niini.
- Unsa ang komon nga mga billi ug panglantaw sa mga nalambigit? Unsa nga matang sa matukorong linya sa pagpangutana nga madala sa tigmantala?

Ang **Panagbangi ug Kabangis** magkalahi. Ang panagbangi dili negatibo o makadaut ug mahimong makamugna og positibong mga resulta. Ang kabangis kanunayng mosangpot sa pagpasipala ug kadaut.

Ang **Estruktural nga Kabangis** mao ang tawhanong pag-antus nga gibunga sa madaugdaugon o ang dili makatarunganong han-ay katilingbanon, politikanhon, legal, kulturanhong ug ekonomikanhong mga gambalay ug institusyon. Ang mga pananglitan niini nagalangkob sa: kakabus, kagutom, pagkawalaypinuy-anan, pagpihig dala sa kaliwat, katawohonr, sekswal nga oryentasyon.

Ang **Dili-bayolente** naningkamot sa pagkab-ot sa mga tumong sa walay paggamit sa kabangis o pagpasakit ni bisan kinsa. Ang dili-bayolenteng pagdumala sa panagbangi nagalangkob sa mga panghuna-huna, sinultihan ug lihok nga wala magadaut sa pagkamamugnaon sa mga bag-ong ideya.

■ Kapitulo 3

Ang Gender diha sa Pagtuki sa Panagbangi

Una Sagara Reyes

“*Ang media—ug ang mga media professional—mahimong mabulahan pinaagi sa pag-ila nga anaay gender nga kahinungdanon ngadto sa halos tanang mga panghitabo, proseso, institusyon ug/o sa tagsa-tagsa ka kasinatian nga gihimoag pamalita sa media, apil na ang mga katalagman ug mga panagbangi. Sa ingon ana, ang kababayan-an, apil na ang mga kabus ug ilitereyt aduna gayuy kasayuran, kahibalo ug opinion halos sa tanan butang. Ang kapakyas sa pagtukbil sa kababayan-an—apil na kadtong naningkamot sa pagpahibalik sa kinabuhi human sa usa ka katalagman (tsunami, armadong panagsangka)—isip mga tinubdan ug kahinguhaan magpanihit lamang sa media coverage ug magapakunhod lamang sa pagsabot sa mga senaryong human sa tsunami, apil ang susamang mga kahimtang. (Ammu Joseph, 2005).*”

Ang tigbalitang gender-sensitive, kinsa nakasabot giunsa pagpadayag sa mga relasyong gender, nahimong mas nasangkapan sa pag-utingkay sa mga nagpahiping gamut sa armadong panagbangi ug nagatabang sa pagpangitag kasulbaran nga hinukad gikan sa mga lumulopyo.

Ang paggambalay sa mga sugilanon ginamit ang tinan-awan sa gender

Ang mosunod nga mga pangutana mahimong ipangutana sa mga tigmantala sa ilang pagsulat og estorya:

- Asa ang babaye diha sa estorya?
- Sa unsang paagi nga ang kasayuran sa katawohon makapalig-on sa estorya?
- Unsa ang mga papel sa lalaki ug babaye ug giunsa kini sa paghatag og kasayuran sa isyu ug sa estorya?
- Unsa ang mga relasyon sa gahum tali sa kalalakin-an ug kababayan-an, diha sa kapangulohan sa nanagbanging bahin, sa negosyador, sa mga gambalay sa katilingban ug pamilya? Giunsa kining maong mga papel ug nagtunhayng gahum nakapatin-aw sa isyu?
- Giunsa pagsulat diha sa mga pihong estorya ang linugdangan sa mga panghitabo ug mga proseso, nga lahi alang sa mga babaye ug lahi alang sa mga lalaki.
- Unsa ang mga punto sa pakigtambayong tali sa mga katawohon? Unsa ang komon nga mga gibarugan ug gisalohan nga interes ug panginahanglan sa kababayan-an ug kalalakinhan?

Lina Sagara | Reyes

Ang **Sekso** nagpasabot sa mga nagkalahing pisikal tali sa mga babaye ug lalaki.

Ang **Katawhong panglantaw** nagpasabot sa mga sa katilingbanong relasyon ug papel tali sa mga babaye ug lalaki nga gibut-an sa katilingban.

Ang **Katawhong tahas** nagpakita sa pagkabahin sa mga tahas ug katungdanan tali sa mga lalaki ug babaye subay sa gitakda ug gipalig-on sa patriarkal o relihiyosong mga gawi, etnik o kulturahong mga kinaiya, hut-ong, ang pormal nga sistemang legal ug mga katilingbanong mga han-ay.

Ang **Balik-dugukan** mao ang usa ka teknik sa pagbalhin sa panglantaw sa kahimtang o problema aron hatagan og lahi/o mas halapad nga pagsabot.

Ang Resolution Numero 1325 mahitungod sa Kababayen-an, Kalinaw ug Seguridad

Niadtong Octubre 31, 2000, ang United Nations Security Council (UNSC) hiniusang misagop sa Resolution 1325. Ang maong resolusyon mitimaan sa unang higayon dihang ang Security Council mitagad sa linugdangan sa armadong panagbangi ngadto sa kababayen-an, miila nga adunay pagpakaubos sa mga tampo sa kababayen-an sa pagpugong sa mga panagbangi, pagbantay sa kalinaw, pagsulbad sa panagbangi, ug pagpanday sa kalinaw, ug mihatag og duot sa kamahinungdanon sa ilang patas ug tinibuok nga partisipasyon isip mga aktibong tinugyanan sa kalinaw ug kasigurohan.

Ang UNSCR 1325 nagbandilyo alang sa:

- Mas dakong representasyon sa kababayen-an diha sa tanang ang-ang sa pagdesisyon sa pagpugong sa panagbangi, pagdumala ug kasulbaran;
- Pagtagad sa mga pihong panginahanglan sa kababayen-an sa proteksyon diha sa mga panagbangi, apil na ang mga minglalin (refugees);
- Gipadakong suporta alang sa mga babayeng tigpanday sa kalinaw ug mga konsultasyon sa mga kahugpongan sa kababayen-an;
- Walay kalingkawasan sa silot alang sa mga krimen batok sa kababayen-an, apil na ang mga pagdagmal nga nakabase sa katawohon;
- Panglangkob sa panglantawng katawohon diha sa mga UN peacekeeping operation ug human-sa-panagbangi nga mga proseso ug diha sa pagmantala ug pagdokumento sa UN ug mga Security Council Mission; ug
- Nagarantiya sa panginahanglan sa mga batang babaye ug kababayen-an sa panahon sa rehabilitasyon ug pagpanalipod sa tawhanong katungod sa kababayen-an diha sa pagpundar balik sa katilingbang sibil

■ Kapitulo 4

Mga Tingasip nga Giya alang sa mga Tigmantala

Bianca Miglioretto

Unsaon sa tigmantala paggamit ang tinan-awan nga adunay managkaluhang pagkamabation sa panagbangi ug katawohon diha sa ilang inadlawng pagmantala? Kini nga kapitulo nagatanyag sa mga sayon-gamiton nga mga giya sa Pagka-katawuhong Pagbalita-Kalinaw, sa matrix sa Kapitulo 1. Alang sa dugang mga tip ug pagpasabot, basaha ang mga reperensya nga nalista sa katapusan niini nga giya.

Pahi-anad sa Kalinaw

- Lupil ang tanang bahin sa imong pagtaho. Imbis nga mopunting sa binirahay tali sa duha ka magka-away nga bahin, paningkamoting ihulma ang panagbangi ngadto sa pag-usab- dagway pinaagi sa pag-apil sa tanang mga katilingbang napiit diha sa sinukliay sa bala.
- Latas sa mga gipangayo sa mga lider ug mga hamili. Lupil ang mga pangayo sa katawhan , kababayan-an ug kalalakin-an.
- Tagdon ang mga pag-antus ug kahadlok sa tanang bahin/ nahiapil isip parehong angayang isibya.
- Ilahi ang mga opinyon gikan sa mga katinuuran. Kung adunay nagpadayag, isulti ang iyang ngalan aron mapatik nga iya kadtong opinyon ug dili sa tigballita.
- Ang kalalakin-an mao ang kanunayng naila isip mga may kalambigitan kalabot sa ilang papel (pananglitan isip mga mag-uuma, tigkullit, negosyante, myembro sa komite, manggugubat) ang kababayan-an kasagaran dili gi-ila. Mao nga kinahanglan nga ilhon ang kalambigit nga grupo sa kababayan-an base sa ilang papel ug interes (pananglitan, tigkuhag sugnod, mag-uuma, tintera sa merkado, tigtahi, mga inahan ug estudyante).
- Tan-awa ang kababayan-an isip aktibong naga-usab sa ilang kahimtang ug dili lang isip mga nag-antus nga biktima
- Ang kababayan-an isip grupo, dili usab pareho isip mga nalambigit . Sila usab kinahanglang lahi-lahion ngadto sa managlahing grupo ug indibiduwal

Pahi-anad sa Kamatuoran

- Magkat-on unsaon sa paggamit sa mga kahimanan sa pagtuki ug pag-usisa sa panagbangi sama sa pag-mapa sa panagbangi.
- Usbon ang hulagway sa panagbangi sa binirahay ngadto sa daghang-bahin nga sukod.
- Magmatngon sa imong kaugalingong mga pagpihig isip tigbalita nga nasakop sa bahin nga nalambigit sa maong panagbangi. Panaglitan, ang babayeng tigbalita kinahanglang matngon ug mabinantayon sa iyang kaugalingong mga pagpihig diha sa panagbangi nga naglambigit og pagpasipalang katawhon, ilabi na kung siya nakasinati og susamang kapintas.

Pahi-anad sa Katawhan

Ang tigmantala kinahanglang magmatngon sa mga linugdangan nga dala sa trauma ngadto sa ilang kaugalingon ug ngadto sa uban. Kini nga pagsabot makatabang sa tigmantala sa pagbutyag ug paghan-ay sa usa ka sugilanong a puno sa kahibalo, tukmang kamabinantayon ug mapuaguron.

- Ipatin-aw ang mga sumbanan—*nganong ania man ka, unsa nga estorya ang imong isulat o itaho, unsay gitas-on sa mahitabong interbyo, kanus-a kini mahitabo ug nganong mahinungdanon kaniya nga makigsulti kanimo*, – unsa nga mga kasayuran alang sa survivor.. Pangutana usab sa tawo kung unsa ang iyang gustong hisgutan ug unsa ang dili.
- Sigurohang ang imong kasulti mihatag sa iyang nalamdagang pagtugot ug nakasabot sa kahulogan sa “on the record”. Mahimong imong sutaon pag-usab sa panahon o pagkahuman sa interbyo, ilabina kung nagsugod na silag hatag og mga detalyeng nagbutang kanila ug sa uban sa piligro.

- Diha sa radyo, maayong usbon ang tingog sa gi-interbyo. Basin piligro alang sa gi-interbyo kung adunay makaila sa iyang tingog; o sa kaso sa ubang tawo nga dili mahimong musulti alang sa ilang kaugalingon diha sa mikropono, mahimo nimo silang pasultihon sa ilang sugilanon ug unya ang tigbalita ang mahimong mag-asoy sa iyang kasinatian. kini og balik isip narrator.
- Ipaambit sa gi-interbyu ang pagdumala sa sitwasyon. Ang tawong maigking sa panghitabo modayeg sa pag-usab sa pipila ka mga kondisyon sa interbyu. Sigurohang nakasabot sila ug mobati kabahin sa tibuok proseso.
- Tahura ang paningkamot sa ubang mga tawo nga mobarug human sa makalilisang nga kasinatian. Ang imong papel mao ang pagtabang kanila sa pagkuha –balik sa ilang pagkatinugyanan sa ilang kaugalingon aron mas makapadayag siya diha kanimo
- Ang Trauma adunay epekto ngadto sa panumdoman, busa pangandam alang sa mga magkabangi o pagliko-liko sa sugilanon sa gi-interbyu. Sa kanunay, sulayi ang malumong pag-replay o pagpatin-aw sa ilang gisulti.
- Kinahanglan nga ikaw mapailobon . Ang naluwas sa trauma kasagaran dugay makatumbok sa punto sa ilang sugilanon. Tuguti silang isulti ilang sugilanon sa ilang kaugalingong pamaagi.
- Pangandam na daan sa mga emosyonal nga tubag. Kung ang naluwas mohilak panahon sa interbyu, dili nagpasabot nga nagpanuko sila sa pagpadayon. Mahimong maglisud sila sa pagpadayag, apan kasagaran gusto silang mopaambit sa ilang sugilanon. Ang pagpugong kanila mahimong ilang sination nga paghikaw kanila sa kahigayonan sa ilang pagtagbaw. Mahimong imong napasakitan mo pag-usab ang naluwas. Hatagi silag panahon ug kapilian. Kun anaa sila sa mga live radio program, pag-andam og musika sa panahong mohilak

Lina Sagara Reyes

ang gi-interbyu.

- Sigurohong ang mga punto nga mahinungdanon alang kanila dili makalimtan o mawala. Ayaw kalimti pagpangutana kun “aduna ka pay idugang nga atong nalaktawan?”

Ang pagbalita sa mga krimen batok sa kababayan-an ug menor de edad kanunay’ng gipakaminos ug gihimong kulba-hinam sa media. Sa mga panahon sa gubat/armadong panagbangi, ang tigmantala nga nalambigit sa Pamalitang-Kalinaw nga adunay

Panglantaw-Katawhon mahimong mopunting ngadto sa mga dili dayag nga epekto sa kabangis, ilabina ang mga kabangis nga katawhon.

- Ilhon nga ang pagpasipala diha sa panimalay usa ka katilingbanong problema nga nagalatas sa tanang linya sa kaliwat, hut-ong ug kultura.
- Itaho ang mga krimen sa pagpasipala batok sa kababayan-an ug kabataan subay sa panghitabo ug tumang kamatinud-anon ug makatarunganon
- Gamita ang kahigayonan sa pagpahibalo sa imong mga tigpaminaw o bumabasa uban sa mas lapad nga konteksto, apil na ang mga estatistika ug uban pang susamang kasinatian sa miaging panahon.
- Wagtanga ang mga detalye ug mga paglarawan nga mahimong mopagil-as sa imong tigpaminaw o magbabasa ug moyubit sa biktima.
- Hatagi og mas bug-ay nga kahinungdanon ang mga pagpaningkamot sa naluwas sa katalagman sa pagpanalipod sa iyang kaugalingon imbis kay ang sa lihok sa nagdagmal o nagpasipala kaniya.
- Ang pagbasul-sa-naluwas, apil na ang mga pinulongan ug mga pamaagi sa pagpangutana, nga nagasugyot nga ang naluwas sa pag-rape, pananglitan, mao ang mabasol sa krimen dili tukma nga pagtaho.
- Away ibutyag ang tinuod nga ngalan ug pinuy-anan sa naluwas ug ubang kasayuran.

Pahi-anad sa Kasulbaran

- Pangutan-a ang kababayan-an kung giunsa nila pagpakigharong sa kahimtang, unsay mga kasulbaran nga mahimo nilang isugyot ug dili lang unsa ang ilang gibati.
- Paningkamoting makakita og apektadong kababayan-an ug kabataan ug ilakip ang wala masulti nilang sugilanon,

Lina Sagara Reyes

panan-aw ug mga tinguha.

- Aninawa ang mga ideya sa kalinaw bisan asa pa sila gikan. Isang-at kining maong mga ideya ngadto sa mga pangulo ug itaho unsa ang ilang tubag.
- Ipadayon ang pagtaho sa proseso sa kalinaw bisan human pa sa hunong-buto ug sa pinirmahay sa kasabutan. Ipakita ang mga paningkamot sa kababayan-an diha sa mga paningkamot sa pagbarug ug pagmugna sa kalinaw bisan human sa panagbangi.

Ang Pinulongan nagbitbit sa mga mithi sa atong katilingban. Lisud pangitaon ang pinulongan nga gawasnon. Kinahanglang matngon kita sa paggamit sa mga pulong, sa unsa nga konteksto ug sa unsang hulagway nga ilang gihulma.

- Pilia ang mga pulong nga tukma, dili-bayolente, dili sexist, conflict-sensitive ug gender-fair. Pananglitan, ang , rape o assault dili “sex”—bisan kon ang tigdagmal kapikas sa biktima.
- Gamit sa non-sexist, gender-fair ug wala nagapihig nga

mga termino ug pamulong. Pag-anad sa mga bag-ong pamaagi sa pagsulti ug pagsulat nga nagbutang sa lalaki ug babaye sa managsamang gibarugan. Ang kababayan-an kinahanglang makita.

- Ang mga pulong ug pamulong nga nagapabilin sa pagpihig ug stereotype (easy, nymph-like, sex kitten, prostitute, pretty, sexy, attractive, sex maniac) nagahukom sa mga survivor ug/o sa mga suspetsado.
- Magmatngon diha sa pagpili sa naglarawang mga pulong.:
 - Ang paggamit sa mga terminong “Muslim” o “Kristiyano” isip mga paglarawan sa mga kriminal, suspetsado ug mga nakalingkawas gikan sa krimen mao ang pagmantsa kanila.
 - Ang mga paghingalan sama sa “terorista”, “extremista”, “panatiko”, o “fundamentalista” mao kanunay ang gihatag “nila” nganhi “kanato”. Walay migamit kanila sa paglarawan sa ingon sa ilang kaugalingon.
 - Ang mga paglarawan sama sa “walay kalooy”, “mapintas”, “brutal” ug “luug” nagadaut ug naglarawan sa usa ka panglantaw ngadto sa unsa ang gihimo sa uban.
 - Ang mga pulong sama sa “nagun-ob”, “intawon”, o “trahedyo” nagasulti lang sa unsa ang nahitabo. Nagahukas kini sa gahum ug naglimita sa mga kapilian alang sa kausaban.

Ang United Nations Security Council Resolution (UNSCR) 1325 on Women, Peace and Security mao ang nagbugkos sa tanang mga estado nga sakop sa UN. Ang mahimong magsilbing monitoring sa implementasyon sa UNSCR 1325:

- Pangutana alang sa mga interbyo uban sa tanang bahin sa panagbangi sa implementasyon sa UNSCR 1325.

- I-konsulta ang mga kahugpongan sa kababayan-an mahitungod sa mga proseso sa pag-monitor sa UNSCR 1325 ug kalabot nga mga gipangayo.
- Sa mga negosasyon sa kalinaw o hunong-buto, pangutana alang sa mga representanteng kababayan-an diha sa mga negotiation panel, base sa UNSCR 1325. Sa mga kaso nga ang kababayan-an walay representasyon diha sa mga negotiation panel sa nagkadaiyang bahin, pangutana sa mga lokal nga kahugpongan sa kababayan-an unsa ang ilang giplanong himoon niining kalapasan sa UNSCR 1325.
- Kung adunay gi-deploy nga mga nasyonal ug internasyonal nga pwersa sa pagbantay sa kalinaw diha sa lugar nga gibangian, pangutana kanila kung nakakuha ba sila og mga pagbansay kalabot sa katawhon ug katungod sa kababayan-an ug sa UNSCR 1325.
- Pangutana sa mga otoridad diha sa mga bakwetanan giunsa nila pagtubag ang mga panginahanglanon ug katungod sa kababayan-an nga gigarantiyan sa UNSCR 1325.
- Kung ang kasabutan sa kalinaw nakab-ot, pangutana kung giunsa pagsalamin sa UNSCR 1325 diha sa kasabutan ug giunsa pagbahin ang pundo alang sa iyang implementasyon.
- Diha sa panday pag-usab human sa panagbangi, pangutana sa lokal nga pangagamhanan, mga peacekeeping force ug mganational ug international relief organization, kung gibansay ba nila ang ilang mga tawo sa pagtahud sa katungod sa kababayan-an ug sa UNSCR 1325. Ug unsaon nila pagtubag ang mga panginahangalanon sa kababayan-an ug igarantiya ang ilang hingpit nga pagsalmot diha sa usab-panday human sa panagbangi subay sa gimando sa UNSCR 1325.

Alang sa dugang kasayuran mahitungod sa UNSCR 1325, bisitaha ang www.PeaceWomen.org or www.un.org/events/res_1325.pdf.

Masalmotong Pamaagi sa Media: Ang Pagpunting sa Community Radio

Ang mga tigmantala adunay gahum sa pagpili “unsa ang atong ibalita ug unsaon nato kini pagbalita.” Naghimo kining dili patas nga gahum-relasyon tali sa tigmantala ug sa gigikanan sa estorya. Ang Masalmoton nga Pamaagi sa Media (Participatory media approach), sama sa community radio, nagatugot sa mga tawong imong gitaho nga mosalmot diha sa imong estorya.

- Ipatin-aw ang gambalay sa programa o/ug ang artikulo uban kanila sa sayo pa ug buntoga ang lat-ang sa relasyon.
- Pangutana unsa ilang mga ideya ug sugyot. Pangingkamoting iapil sila sa estorya kutob sa imong mahimo.
- Dasiga ang katilingban nga mohimo silag ilang kaugalingong programa o estorya.
- Ipahulam kanila ang imong mga kahanas teknikal ug ang imong pagkatigmantala.
- Giyahe sila sa han-ay ug tabangi sa ilang mga teknikal nga panginahanglan.
- Hatagi sila sa kagawasan sa pagmugna sa ilang kaugalingong programa o estorya.

Ang mga tawong apil sa estorya mahimong tigmugna sa ilang kaugalingong estorya.

■ Kapitulo 5

Mga Estratehiya sa Pag-amping sa Kaugalingong alang sa mga Tigmantala

“*Mga tigmantala kitang naghimo sa atong mga trabaho sa pagtaho sa mga balita, natugsaw sa mga nagkadaiyang mga estorya, mga hulagway sa pagbangutan. Nasakitan usab kita...Kasagaran napahalipayan kita diha sa mga kahigayonan kanus-a kita nakatabang. Gihimo nato ang atong trabaho ug gihimo nato kining puno sa katarung ug mibati kitag katagbawan—ug napanalanginan.* (Frank Ochberg, 2001)**”**

Ang mga tigmantalang namalita sa mga sitwaswon sa panagbangi nag-atubang og tinuod nga kakuyaw sa emosyonal nga pagkaluya: mahimong nahimo silang huyang sa secondary traumatic stress disorder (STSD), sa compassion fatigue o sa survivor guilt. Ang mga sintomas sa STSD mao ang kahadlok ug kahigwaos paghinumdom sa mga dili maayong mga panumdoman , ug sa kabalaka sa mga kasakit sa uban. Ang compassion fatigue molambo kung ang mga tawo naughan na sa pagbati. Ang mga tigmantalang nag-antus sa survivor guilt hilabihan ang ilang pakigduyog sa ilang gihimoan sa estorya ilabina kadtong nawad-an sa ilang mga minahal sa kinabuhi, ug usahay ilang basolon ang ilang kaugalingon nga wala mag-antus sa samang pag-antus.

Ang mga tawong kanunay natugsaw sa traumatic kabug-at mahimong makasinati og mga reaksyon nga makadaut sa ilang panglawas ug panghuna-huna sama sa pagkamatahapon, pag-inusara, sobrang panigarilyo ug pag-inom, sobrang kaon ug paggamit sa iligal nga droga, kasuko, kahigwaos, depresyon ug daghan pa. Unsa ang angayang hinumdoman sa mga tigbalita mao nga mahimong adunay silay daghang potensyal nga reaksyon sa stress sa ilang pagsulat mahitungod sa mga bug-at nga mga sugilanon ug kaha kun magsulat mahitungod sa mga katalagman.

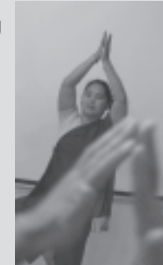
40 Pagkatawhonong Pamalita-Kalinaw:

Tips

Ang musunod mao ang pipila ka nga giya sa pag-amping sa kaugalingon nga magamit sa mga tigmantala nga gisugyot sa Dart Center for Trauma

Pisikal nga Kausbawan ug Kabaskog

- Kaon sa tukmang panahon ug sa himsog nga pagkaon
- Maayong ug igong pagtulog
- Magpahiling kanunay aron malikayan ang sakit ug mopahuway kung magsakit
- Mag-ehersisyo: sayaw, langoy, lakaw, dagan, magdula, kanta ug maghimo og pisikal nga kalihukan nga makalingaw
- Pahulay sa trabaho; magbakasyon, pangitag pamaagi nga mapahilayo sa mga telepono, kompyuter ug internet
- Hatagig lugar ang imong pagka-sekswal– uban sa imong kaugalingon, uban sa imong paris

Aileen Familara

Sikolohikal nga Kausbawan

- Pangitag panahon alang sa pamalandong: Pag-magsulat og journal o magpatambag ,
- Paminaw sa imong pangsulod nga kasinatian – paminaw sa imong panghuna-huna, mga paghukom, mga pagtuo, mga kinaiya, ug mga

Tips

- pagbati
Magsinati sa mga kalihukang dili kalabot sa imong trabaho, sama sa pagbasa sa mga makapahupay nga mga basahon ug motan-aw og sine; Maghimo og bag-o diin dili ka batid. Matngon sa personal nga mga limitasyon; Magkat-on sa pagpangayog tabang ug sa pagbalibad sa mga sobrang responsibilidad

Kausbawang Emosyonal

- Punting sa pagpalig-on sa pagsalig sa imong kaugalingon; pinaagi sa paghatag og pag-uyon ug pagdayeg sa imong kaugalingon;
- Paliboti ang imong kaugalingon og mga makahupay nga mga tawo, butang, mga relasyon ug luna
- Tuguti ang imong kaugalingon nga bation ang pinakapungkay sa imong pagbati, mga paghilak ug katawa, kasakit ug kalipay.
- Ipadayag ang imong mga kasuko pinaagi sa mamugnaong mga agianan sama sa social action, mga sulat, donasyon, martsa ug mga protesta

Kausbawan nga Espirituwal

- Ilha unsa ang makahuloganon kanimo ug pangitaa ang iyang lugar diha sa imong kinabuhi sama sa pagka-amgo sa mga dili-materyal nga mga aspeto, pakig-uban sa kinaiyahan, ug/o pakig-uban sa imong katilingbang espirituwal
- Bukas ngadto sa konsepto sa “wala pagkasayud” o angkonon ang tanang tubag

Listahan alang sa Personal nga Kaluwasan diha sa mga Peligrong mga Sona

- Aduna ba akoy gipahibawo sa akong giadtoan ug sa panahon sa akong pagbalik?
- Gikonsulta ba nako ang mga tawo sa lugar mahitungod sa kahimtang sa maong lugar?
- Sinati ba ako sa sinultihan sa lugar? Nagkinahanglan ba ko og tig-interpret?
- Gisiguro ba nako ang akong gisakyang dili konektado sa bisan asa nga bahin sa panagbangi?
- Aduna ba akoy kuyog didto sa mga sona sa panagbangi?
- Aduna ba koy alternatibong plano unsaon paglingkawas sa panahong mograbe ang kahimtang sa panagbangi?
- Tukma ba ang akong gisuot nga sinina alang sa pagbaktas, sa mga dili sigurong panahon ug alang sa paghimog mga interbyo?
- Nagsuot ba ako sa sinina nga dili mahisama sa bisan unsa nga bahin sa panagbangi?
- Sigurado ba ako nga modawat og seguridad gikan sa mga sundalo o polis
- Aduna ba akoy igong pagkaon ug tubig
- Aduna ba akoy kit sa first aid? Kabalo ba ko mogamit nila?
- Aduna ba koy mga sanitary napkin ug tisyu?
- Nagsul-ob ba ko sa mga timailhan isip tigmanatala nga dayag ug aduna ba akoy laing timailhan ?
- Aduna ba akoy pito nga magamit sa pagtawag sa uban panahon sa emerhensya?
- Aduna ba akoy panagang alang sa peligro sa pagkahilo sa mga kemikal?

- Aduna ba akoy laing pamaagi sa pag-pakigsulti sa akong opisina o mga kauban? Naka-establisar ba akog regular nga check-in time uban kanila?
- Naka-fully-charged ba ang akong mobile phone uban sa igong mga phone card ug charger?
- Makahibalo ba ko manalipod sa akong kaugalingon gikan sa kakuyaw sama sa tear gas, smoke bomb, land mine ug mga improvised explosive device?
- Aduna ba akoy mekanismo sa pagpanilpod sa akong mga nakuhang kasayuran gikan sa posibilidad sa pagkompiska, pagka-expose o kawat ug papanalipod sa pagkatawo sa akong mga tinubdan?

Atubangan sa nagahulga-sa-kinabuhing mga kahimt makatabang kining musunod:

- Kung hulgaon sa pagdagmal o pagpangdagit, sulayi nga mobayad, pakigsulti alang sa imong kaluwasan. Ihatag sa tigdagmal ang bisan unsa. Likayi ang aroganteng pagbalibad.
- Kung makadawat og pagpanghulga, pahibaw-a dayon imong mga kauban ug imong manager. Ang Pagpanggulat sa media usa ka nindot nga balita.
- Ang mga tigmantala kinahanglang mabinantayon sa pakig-atubang sa mga wala hiilhi sa tanang panahon.
- Magkat-on sa kasaligang pamaagi sa pagbana-bana sa gidak-on sa pundok sa mga tawo, mga gilay-on ug kagrabehon sa pagkaangol
- Ang pagpasakay og polis, sundalo o bisan mga representante sa mga rebelde dili maalamon. Ang pagtabang sa pagkarga og samaron nga manggugubat sa imong sakyanan giilang pinakaulahing pamaagi.
- Ang tigmantala kanunayng adunay katungod nga mobalibad sa makuyaw nga mga tahas nga walay silot o multa

■ Mga Basahon'g Pakisayran

Committee of Concerned Journalists.
www.concernedjournalists.org

Cote, W. and Simpson, R. (2000). *Covering Violence: A Guide to Ethical Reporting about Victims and Trauma.* New York: Columbia University Press.

Dart Center for Journalism and Trauma. www.dartcenter.org
de la Cruz, P. A. , ed., (2004). *Women in the News: An Isis Gender Equality Toolkit.* Philippines: Isis International-Manila.

Joseph, A. (2005). *Gender, Media and Tsunamis.* India Together, February 2, 2005. <http://www.indiatogether.org/2005/feb/ajo-genmedia.htm>

Dagapioso, M.F., Lasaca, M.C., Miglioretto, B., Obja-an, P., and Reyes, L.S., (2007). *Women Making Airwaves for Peace: Training Modules by Mindanaw Women Writers Inc. and Isis International- Manila,* www.isiswomen.org

Lloyd, F. and Ross, H. (2005). *Gender, Conflict and Journalism: A handbook for South Asia.* Kathmandu: UNESCO and Nepal Press Institute.

Lynch, J. and McGoldrick, A. (2005). *Peace Journalism.* London: Hawthorn Press.

InterPress News Service, (2000). *Revised IPS Gender and Development Glossary.* Rome: IPS .

Ochberg, F.(2001) "When Helping Hurts,"
www.gifffromwithin.org/html/helping.html

Search for Common Ground, www.sfcg.org

Ang **Isis International-Manila** usa ka peministang non-government organization nga mitahan sa pagmugna og luna sulod sa mga gambalay ug sistema sa kasayuran ug komunikasyon nga nagsangyaw sa daghang mga tingog sa kababayan-an ilabina kadtong gikan sa Habagatan.

Nagatuo ang Isis nga ang kahigayonan ug katakus sa kababayan-an sa pagsalmot diha sa pagtagik ug pagpalapnag sa ilang kaugalingong kahibalo ug kasinatian pinaagi sa daghang agianan sa komunikasyon mahimong makausab sa katilingban.

Ang Isis nagabarug usab sa paghagit sa mga kadautan, mga naandan ug kulturanhon ug politikanhong pagpihig nga giduso sa pangkalibutang media nga mipugong sa pagtunhay sa mas makatarunganon, malahutayon ug tawhanong kalibutan.

Mindanao Women Writers, Inc. (Min-WoW) usa ka grupo sa manunulat nga nagtrabaho sa medya, unibersidad, og sa mga base-komunidad. Ang prioridad sa Min-Wow langkob ang pag-amoma sa mga manunulat sa ilang kaugalingon, kasiguradohan, abilidad og katungod.

Naga tudlo sa ilang mga myembro og ubang interesadong naka base-komunidad na mga grupo sa pagsaysay sa itnuod, tigsibya sa kalinaw, mamugnaong pagdokumento og bag-ong medya.

44 Pagkatawhonong Pamalita-Kalinaw:

Women Making Airwaves for Peace

Usa ka hiniusang proyekto sa Min-WoW ug Isis International-Manila aron ipalapnag ang engendered peace journalism ug ang kritikal nga papel sa kababayan-an diha sa pag-usab sa dagway sa panagbangi ug pagmugna sa kalinaw.

Kini nga proyekto nagalangkob sa:

- **Training Workshops and Training Modules** (makita sa www.isiswomen.org)
 - Ang pagsalmot sa kababayan-an sa pagmugna sa kalinaw
 - Engendered peace journalism
 - Ang mausabong potensyal sa community radio
- **Mga Radio Plug sa Kultura sa Kalinaw ug Panaglahi sa Kultura**
Ang maong mga plug gihimo panahon sa pagbansay sa Cagayan de Oro, Zamboanga ug Cotabato sa mga media practitioner.
- **Usa ka Giya sa Gender-sensitive Peace and Conflict Reportage**
“Pagkatawhonong Kalinawng Pamalita: Pagtibuok sa mga Katilingban” (aduaning Iningles ug Meranao)

Isis Project Team: Rajjeli Nicole (Project Coordinator); Aileen Familara (Project Manager), Bianca Miglioretto (Resource Person/Trainer), Marion Cabrera (Module Developer), Pretchie Objaan (Trainer), Janice Lopez (Editorial Support)

Min-WoW Project Team: Lina Sagara Reyes (Project Coordinator); Project Associates: Ma. Chona Lasaca, Terry Betonio, Ederlinda Fernandez, Imma Rae Dagapio, Lowida Alcalde, Nena Undag, Sorhaila Latip-Yusoph, Elvie Manaytay, Amanah B. Lao, Felleen Donggay, Becky de Asis, Tess Superioridad, Jojie Jasmin Cabasan, Ellen Red, Helen Grace Uy. Resource Person/Trainer: Maisie Faith Dagapio

Pagpabiling Tibuok sa mga Katilingban **9**

NOTES

Canadian International
Development Agency

Agence canadienne de
développement international

Women Making Airwaves for Peace

Isis International-Manila

P.O.Box 1837, Quezon City Main Quezon City 1100, Philippines

Tel: 02 928 19 56, Fax: 02 924 10 65

info@isiswomen.org www.isiswomen.org

Min-WoW

c/o Archangels' Biz Nest 17th-29th Sts., Bgy Nazareth

Cagayan de Oro City 9000, Philippines

Telefax: 088-857-2188, Mobile: 0920-455-7291

mindanawwomenwriters@gmail.com